БОГДАН ЧАЛИЙ
ПАВЛО ГЛАЗОВИЙ

ПРО ВІДВАЖНОГО БАРВІНКА І КОНИКА ДЗВОНИКА

ДИТВИДАВ

БОГДАН ЧАЛИЙ
ПАВЛО ГЛАЗОВИЙ

ПРО ВІДВАЖНОГО БАРВІНКА І КОНИКА ДЗВОНИКА

Видання друге, перероблене

Державне видавництво дитячої літератури УРСР
Київ 1964

У2
Ч-16

Весела, поетична віршована казка Богдана Чалого та Павла Глазового давно полюбилася юним читачам. Та й не дивно. Адже у казці йдеться про щиру дружбу та відданість, про взаємовиручку, про перемогу відважного Барвінка та його друзів над військом лютого Осота, що сховав у своєму царстві коштовний скарб.

Малюнки
В. ГРИГОР'ЄВА, К. ПОЛЯКОВОЇ

е за синіми морями,
Не за темними борами,
Не за до́лами широкими,
Не за скелями високими,—
Біля хати діда Гната
Почалося це, малята.

Бабуся Орися
Ішла від криниці.
Чує — хтось кличе:
Бабусю, спиніться!

Стала бабуся — нікого немає...
— Хто мене кликав? — тихо питає.
— Мила бабусю, кличу вас я.
Ось, подивіться, ручка моя! —
Нахилилась бабуся низько,
Бачить — скаче в траві хлопчисько:

Голубий комірець на зеленій льолі,
Носик, наче шматочок квасолі,
Очі чорні, як зерна ожини,
Руки й ноги гнучкі, як пружини.

Виліз малий
На тоненьку билинку.
— Дайте, бабусю,
Водички краплинку!

Бабуся до нього підносить відерце:
— Хто ж ти такий, розкажи, моє серце! —
Міцно хлопчина за дужку вчепився,
Довго смоктав і нарешті напився.

— Ну ж і козак! — здивувалась стара. —
Нахильці випив всю воду з відра. —
Дякує хлопчик, кива головою,
Просить:
— Облийте мене водою.

Я ні дощу, ні грози не боюся.
— Хто ж ти такий? — знов питає бабуся.
— Я хлопчина завзятий,
Я Барвінок Хрещатий.
Я вночі народився,
Рано-вранці розвився.
Хочу я погуляти
Біля вашої хати.

І сказала бабуся:
— Побігай, будь ласка.

Аж отут починається казка.

Розділ перший

І пішов малий городом
Вітатися з своїм родом,
За бадилля чіпляється,
Сам собою пишається.

Каже: — Доброго здоров'я!
Всі радійте, що прийшов я!

З-під куща сказав Буряк:
— Ну ж і бравий ти козак! —
Басом вигукнув Гарбуз:
— Ти, видать, не боягуз!

Похвалив його й Горох:
— Цей поборе чотирьох! —
Мовив Соняшник про нього:
— Вперше бачу я такого!

Цибулина й картоплина
Похвалили:
— От дитина! —

А Редиски невеличкі
Показали з грядки личка:
— Ах, який він гарний, чемний,
Симпатичний та приємний!

Привітання й похвали
Хлопцю духу піддали.
Він як крикне: — Я завзятий!
Я — Барвінок! Я — Хрещатий!
Я виходжу в білий світ,
Хай радіє весь мій рід!

Над трояндою Бджола
Задзижчала, загула:
— Друзі ви мої городні,
Що це скоїлось сьогодні?
Чом себе оце маля
Так завзято вихваля?

З грядки носа виткнув Хрін:
— Чом копилить губу він? —
На Барвінка глянув скоса
Й відвернув глузливо носа.

Відповів Бджолі Часник:
— Розпустив малий язик!
По городу тиняється,
Сам собою пишається...

А Барвінок зразу в крик:
— Хто ти будеш?
— Я Часник.
— Гей, Часниче, замовчи ти!
Можу зуби полічити! —
А Часник:
— Та не кричи...
Зуби ось мої — лічи. —
Став лічить Барвінок. Збився,
Знов лічити заходився:
— Раз...
два...
п'ять! — лічив завзято.
В Часника ж зубів багато.
— Не полічить! — хтось гукнув.
А Часник стеблом махнув:
— Вихвалятись — то не штука...
Отака тобі наука!

Сів Барвінок, гірко плаче.
А Гарбуз:
— Не плач, козаче!

Ти малий ще, не журися,
Підростеш — всього навчишся.

А згори дзижчить Бджола:
— Я далеко вже була.
Добра нам знайшлась робота
Під маєтками Осота.
Де розрісся кукіль дикий,
Скарб заховано великий.
На сторожі біля нього —
Розбишаки з війська злого.
Довгоносиків там хмари —
То Будячі яничари.

Там фельдмаршалом Тхоряка,
Куроїд і розбишака.
Пильна варта не дрімає,
Бо наказ суворий має.
Той герой, що скарб дістане,
Кажуть, дуже мудрим стане —
Він полічить в небі зорі
І піщинки в Чорнім морі.

Наш Барвінок — скік на ноги.
Загорілись очі в нього.
— Та не я ж,— промовив,— буду,
Якщо скарб той не добуду!
Хай Часник не кривить губи:
Полічу йому я зуби! —
А Часник — брову на лоб:
— Як доскочиш — скажеш «гоп»!

Похвалив Гарбуз хлопчину:
— Гарно ти говориш, сину.
Та не кинь на вітер сло́ва.

Знай, що слово — не полова!
Дав велику обіцянку —
Вирушай в похід ізранку.
Ми тебе, щоб був героєм,
І одягнем, і озброїм.
Жде тебе далекий шлях.
Пильним будь, забудь про страх.
Як розгубишся у скруті —
Вороги здолають люті.
Сів он коник на билину.
Осідлай його, мій сину.
Коник Дзвоником зоветься.
Бач, під ним аж травка гнеться!

Взяв малий сідло чудове
Ще й повіддячко шовкове
І вудила з чудо-криці.
Це в поході — не дрібниці!

Він до коника підходить.
Кінь сердито оком водить,
Хлопченяті не дається,
Зуби шкірить, скаче, б'ється.
Ледь не плаче наш вояка:
— Що за дика ти коняка?
Чом ти в руки не даєшся?
Чом ти скачеш? Чом ти б'єшся?

Дзвоник каже:
— Як не битись?
Та на тебе страм дивитись.
Без штанів ти, в самій льолі —
Що ж за воїн з тебе в полі?

Гріш ціна тобі, «вояці».
Краще йди та грайся в цяці!

Це почув Гарбуз поважний:
— Мій Барвіночку відважний!
Будеш мати шаровари
І добрячі чоботяри.
Ляж поспи собі годинку,
Все ми зробимо, Барвінку!

Ліг Барвінок на травичку,
Кулачок підклав під щічку.
А тим часом добре діло
На городі закипіло.
Нитóк диньки-робітнички
Насукали із травички
І пошили шаровари
Не з матерії, а з гички,
Чобітки із стрюччя й хрону,
А онучі — із пасльону.

Дві Редисочки до ранку
Гаптували вишиванку
Ще й пошили для хлопчини
Шапку з гострої перчини.
Є вже й зброя
для героя —
Гострий спис із цибулини.

Щоб не згинув десь у полі,
Щит зробили з бараболі,
З реп'яхів — чудесні шпори
Почепили на підбори.
Ще й дали йому в дорогу
Вузлик доброго гороху.

Розділ другий

Не з-за гори високої,
Не з-за ріки широкої,
А з-за дідового тину
На широку луговину
Наш Барвінок виїжджає.
Під ним коник Дзвоник грає,
Копитами землю риє,
Курявою небо криє,
Підстрибує вище й вище,
Аж із рота пара свище.

Шум і гам на всю округу!
Виряджають козарлюгу
Славні жителі городу,
Зичать доброго походу.
Всі листочками махають,
Нишком сльози утирають...

Дві Редисочки під тином
Просять:
— Хлопчику, пиши нам,
Шли нам вісточки з дороги

Про геройські перемоги.—
Їм козак вклонився низько:
— Я ж неграмотний хлопчисько,
Та коли той скарб добуду,
Все на світі знати буду,
Полічу у небі зорі
І піщинки в Чорнім морі!

Кінь гарцює, з місця рветься,
Аж земля під ним трясеться.
У сідлі Барвінок звівся,
Зняв перчину, поклонився:
— Будьте живі та здорові,
Всї родичі Гарбузові!
Задзвеніли гострі шпори.
Кінь помчався через гори...

Їде Барвінок шляхом широким.
Ясен-прекрасен світ перед оком.
Поле широке колосом дзвонить,
Весело хвильку за хвилькою гонить.
Світом любується хлопчик Барвінок,
Списом збиває росу із билинок,
В жмені іскристі краплини збирає,
Личко вмиває, коня напуває.
Як же багато тут дивного дива!
Земле кохана, яка ж ти красива!
Їде хлопчина.
Аж ген із-за гаю
Сиза хмарина поля облягає.
Раптом запала над нивами тиша.
Чути, як в нірці запискала миша...

Вітер над шляхом зненацька як свисне!
Сиза хмарина у небі як трісне!

Іскри упали із сизої хмари.
І залунали тріскучі удари.
Ні, ще ніколи не бачив Барвінок
Дивних таких, незвичайних картинок!

Небо все темним, нахмуреним стало.
Зілля принишкло, неначе зів'яло.
Жде все дощу, як великого дива.
Раптом сипнуло! Кипить уся нива.
Скачуть краплини блискучим намистом...
Кінь і Барвінок сховались під листом.
Одяг новий як намочить водою,
Знатися буде хлопчина з бідою:
Хай шаровари й пошиті із гички —
Не поздоровиться їм від водички:
Нитка попріє та візьме й порветься.
Наново шити усе доведеться...
Виженуть друзі Барвінка з городу,
Як без штанів він прибуде з походу.
Ось уже й сонце.
Скінчилася злива.
Стала у небі веселка грайлива.
Міниться барвами небо блакитне,
Ніби й воно по-весняному квітне.

Тільки в Барвінка на серці тривога:
Дуже від зливи розкисла дорога.
Коник бадьорий на це не зважає,
Легко баюри і ями долає.

Тут ось — гора.
За горою — долина.
Просто в долині буксує машина.
Дуже їй хочеться вийти на гору —
Трішечки сили бракує мотору.
Висунув голову дядя з кабінки,

Хлопця побачив:
— Любий Барвінку,
Бачиш, як дощ перекваснив дорогу?
Може, якусь подаси допомогу?

Добрий Барвінок спинив конячину:
Він у біді не покине людину.
Клопоту, звісно, у хлопця багато...
Як же людину в біді залишати?
Взяв він із кузова троси сталеві,
Припасував їх до шиї коневі:
— Коню мій, коню, зеленая гриво!
Нумо, покажем небачене диво! —
Коник уперся, шарпнув і з розгону
Витягнув з ями машину тритонну!
Дядя ласкаво погладив хлопчину:
— Ти допоміг врятувати машину! —

Коника взяв він у теплі долоні:
— Бачу, стомився, аж очі червоні...
Дам вам поїсти... —
Й поліз у кабіну.
Витяг рум'яну, пахучу хлібину.
Коник хлібину ту з'їв за хвилинку,—
Враз проковтнув, як гусак горошинку.
Добрий шофер потім дав і Барвінку
Кусень ковбаски і хліба скоринку.
Сів у кабіну,
натиснув педалі...
Славний Барвінок помчав собі далі.
Їде, розказує Дзвонику казку
Та уплітає із хлібом ковбаску.

Днина весела.
Просохли дороги...
— Чом же ти тягнеш, мій Дзвонику, ноги?
— Любий Барвінку! Скоріш не поїду.
Слід відпочити нам після обіду...

Стали вони у гаю під грибочком,
Рядом лягли та й укрились листочком.
Коник заснув, як маленька дитина.
Так почалась у них «тиха година».

Тільки ж година та вийшла не тиха,
Бо несподівано трапилось лихо.

Жив собі Півень на фермі дзьобатий.
Дуже любив він під гаєм гуляти.
Курям заявить: — Ідіть ви всі к бісу! —
Та й поспішає гуляти до лісу...
Лис його якось в гаю запримітив,
Зразу ж, хитрющий, що треба, змикитив.
«Ну, брат, діла твої,— дума,— пропащі —
Ти потанцюєш у мене у пащі!»

Жінці сказав він:
— Швиденько мий горщик.
Звариш увечері з півником борщик! —
Сам у траві захо́вався, пригнувся.
Півень-гуляка на нього й наткнувся.
Бідний не встиг кукурікнути й «здрастуй»,
Як йому в шию вчепився зубастий.
Півень як крикне:
— Біда! Ку-ку-ріку! —
Тут і проснувся
Барвінок від крику.
Будить він коника:
— Спати вже годі!
Хтось у біді... Може, станем в пригоді.
Бачиш, он Півня Лис тягне під лісом!—
Смілий Барвінок
погнався за Лисом.
Лис, не чекаючи злої пригоди,
Скаче, летить через пні і колоди.
Славний Барвінок за злодієм мчиться:
Може чудесна загинути птиця!
Дзвоник уже наступає на Лиса,
Вершник направив в потилицю списа...
Злодій почув, що цибулею пахне,—

Як загарчить та убік як шарахне!
Вирвався Півень із пащі злодюги
Та й почухрав до своєї округи.
Вдарив Барвінок в потилицю Лиса —
Хащі густі навкруги затряслися!
Лис, як скажений, підскочив угору,
Звився, як вуж, і прожогом — у нору.
Хвіст у злодюги патлатий, як віник,
Тож за хвоста і вчепився Барвінок.
Він із нори довгохвостого цупить.
Коник злодюгу підковами лупить.
Почастували так Лиса лихого,
Що аж пиляка летіла із нього!

Галас і гомін почула Лисиця,
На допомогу зубатому мчиться.
Навіть худенькі малі лисенята
Любого татка біжать рятувати.
Тягнуть у нору татка за вуха.
Цупить Барвінок до себе щодуху.
Лис відбивався глиною й мохом,
Вирвавсь із рук і у нору — прожогом!
Цілий клубок золотистих шерстинок
З нього насмикав відважний Барвінок.
Славно розправився з Лисом противним,
Всипав борщу йому доброго з півнем!

* * *

Їде, їде Барвінок під лісом,
Переможно махаючи списом.
Коник Дзвоник тихенько питає:
— Як же Півник себе почуває?
Чи співатиме він ку-ку-ріку?
Чи не зроблено з нього каліку?

Зажурилися наші герої...
Раптом Півень з ліщини густої
Як шугне, як стрибне на дорогу
Та як схопить конячку за ногу.
А Барвінок його — по спині:
— Отаке-то к лихій личині!
Визволяєш його зі скрути,
А він хоче тебе ковтнути...
Та якби не я і не Дзвоник,
Ти попав би давно в ополоник! —
Дуже соромно Півневі стало:
— Справді, розуму в мене мало...
Вибачайте,— сказав,— не буду!
Я ніколи добра не забуду.
Нате лапу на дружбу велику.
І врочисто гукнув: — Ку-ку-ріку!
А куди ж це ти їдеш, козаче?
Спорядився на битву неначе?

Промовляє Барвінок Хрещатий:
— Я хлопчина меткий і завзятий!
Жде мене незвичайна робота:
Відніматиму скарб у Осота.
Де будяччя сплелося дике,
Зберігається диво велике.
Біля нього стоїть на чатах
Ціле військо злодюг затятих.
Там живе довгоносиків зграя,
Нею лютий Будяк заправляє,

За фельдмаршала в них Тхоряка,
Куроїд і лихий розбишака.
Той, хто скарб незвичайний дістане,
Дуже вченим, розумним стане.

Мовив Півень: — Тепер все ясно.
Побратала нас доля вчасно.
Хоч я й дуже боюсь Тхоряки,
Куроїда і розбишаки,
Довгоносиків дай хоч зграю —
Розгребу, заклюю й поковтаю!
І коли у Осотовім краї
Тебе лихо важке спіткає,
Бий мені телеграму, брате:
«Птахоферма. Сідало П'яте».
На підмогу в лиху годину
Я всю армію курячу кину.
Побратимами будем тепер ми!

І побіг зозулястий до ферми.

* * *

Сутеніти вже стало навколо.
Вийшов місяць — млинóвеє коло.
Засвітилися зорі чисті.
Задрімали комашки в листі.

Тож Дзвінкові сказав Барвінок:
— Час, мій коню, і нам на спочинок...
Де ж зупинимось ми ночувати?
Ліс кругом, голосів не чувати...

Озирнувся Барвінок, аж бачить —
Щось велике в траві маячить —
Височенна струнка будова
(То коробка була сірникова).

У коробці просторій порожній
Влаштувались на ніч подорожні.
В ній було, як в новім готелі,
Бракувало лише постелі.
Мовив коник: — Пробач мені, брате,
На твердому не можу я спати.
Об підлогу намуляю боки,
Наберешся зі мною мороки...

— Не журись, моя рідна коняко,—
Мовив хлопчик.— Постелемо м'яко! —
Крізь щілину він вискочив з хати
І подався підстилку шукати.

Обтрусив край дороги кульбабку,
Пуху з неї нагріб повну шапку...
Вкривши пухом підлогу дбайливо,
Постелив він постелю на диво!
Звив Барвінок тепленьке кубельце
І поклав під голівку сідельце.
Снився хлопцеві скарб знаменитий,
А коневі — овес соковитий.

Розділ третій

Надворі ніч, а Лисові не спиться.
— Чого не спиш? — пита його Лисиця.
— Хіба заснеш? Маленьке хлопченя
Мене обдерло, ніби я — щеня.
Ногами било, за хвоста тягло,
Мов це не хвіст, а просто помело.
Тепер хоч лізь від страму в лопухи.
Глумитись будуть навіть ховрахи!
Про мене Тхір придума анекдот
І віднесе Осотові у дот.
Сміятись будуть жаби у ставку,
Кричатимуть не «ква» — «ку-ку-ріку».
І Півень втік... А я ж таких Півнів,
Здається, зроду, Лисонько, не їв!
Ну я ж його застукаю в кутку,
Підстережу в глибокому ярку!

Сердитий Лис із ліжка устає,
Шаблюку гостру з скрині дістає
І гострить, гострить, об каміння тре,—
Лисицю ж наче по душі дере.

— Ти що задумав, чоловіче мій?
Із дому йти? І думати не смій!
Десь в темноті наскочиш на біду... —
Не слуха Лис: — Однаково піду!

Біжить розбійник, нюхає сліди.
— Ось я ж тебе накрию. Підожди! —
Сердиті очі світяться вогнем.
— Сліди підків! Тут їхав він конем,
Отут мене побачив він здаля...
А тут ще пахне Півником земля...

Ось тут Барвінок їхав навпростець...
Ну, стережіться, скоро вам кінець!
Без шелесту, без шереху біжить.
Сталеве лезо грізно блискотить.
Ось на дорозі видно знов сліди.
Метнувся Лис
туди,
сюди,
туди...
Барвінком пахне, пахне і конем,
А їх нема, не знайдеш і з вогнем.
Лежить якась коробка на шляху.
Наткнувся Лис і тільки плюнув: «Тьху!»
Він загилив коробку, ніби м'яч:
— Ну, де вони?
Ну просто хоч заплач!
А та коробка об пеньок — торох!
Зчинився в ній страшний переполох.
Барвінок встав, злякався, задрижав,
А коник Дзвоник дзвінко заіржав.
Підскочив Лис від радості: — Диви!
Так ось, мої голубчики, де ви!
Ану, скоріш вилазьте із кубла,
Розплачуйтесь за злі свої діла.
Ви в мене Півня, кляті, відняли?
Ви за хвоста з нори мене тягли?
Підковами лупили по бока́х?
Я проковтну вас зараз, як комах! —
Коробку Лис біля зубів трима.
Схопив Барвінок спи́са обома,
Прицілився, замірився — та штрик!
Улучив Лиса просто у язик.

Підскочив Лис, сердито заскавчав
І дзигою крутитися почав.

Хотів Барвінок вилізти надвір,
Та знов схопився за коробку звір.

Блискучою шаблюкою трясе:
— Не втечете! Заплатите за все!
За Півника й за дірку в язиці.
Я викурю вас, хитрі стрибунці!

Земля з-під лап посипалась дощем.
Розбійник яму вирив під кущем,
На дно коробку здавлену поклав,
Піском засипав, ще й утрамбував.
— Тепер і ви узнаєте біду,
А я піду дружину приведу.
Моя Лисичка зробить з вас салат
І нагодує вами лисенят...

Або — ще краще — поїмо живцем
І зап'ємо холодним сирівцем...

Підскочив Лис, зловтішно заскавчав
І до нори, танцюючи, помчав.

* * *

Сидить Барвінок в темряві густій:
— Що ж нам робити, добрий коню мій?
Невже ж і справді виходу нема?
Повітря мало, сирість і пітьма...

Поклав голівку Дзвоник на плече.
Сльоза з очей росинкою тече.
Барвінок каже: — Конику, не плач,
Ти ще по полю мчатимешся вскач!

Він горошинку висунув з дверцят:
— Рости, до сонця пробивайся, брат!
Гукни, що ми у ямі сидимо,
Не дихаєм, нічого не їмо.

Із горошинки вирвалось стебло.
І вгору, вгору весело пішло.
І вигукнув Горошок на весь ліс:
— Рятуйте! Друзів убиває Лис!

Почули це мурашки-трударі,
До того місця збіглись на зорі.
Біжать, мов коні. Тягнуть, як воли,—
Свій екскаватор з гаю притягли.

Той екскаватор — з гілочок сухих.
Замість ковша — розчеплений горіх.

За мить із ями вишкребли пісок,
І залунав Барвінків голосок:
— А я хлопець завзятий,
Я Барвінок Хрещатий!
Хоч було мені й тяжко,
Врятували комашки.
Врятували комашки —
Трударі-роботяжки!

Щоб витягти коробку немалу́,
Поставили мурашки кран-стрілу,
За двері гаком гострим зачепили
І крутонули корбою щосили.

За мить була коробка нагорі.
Сказав Барвінок: — Ну, богатирі,

Спасибі вам, що ви в пригоді стали,
Спасибі вам, що нас урятували.

Немов гора Барвінку впала з пліч,
І він придумав дуже хитру річ.
— Погляньте, друзі, настає вже ранок.
Так приготуймо ж Лисові сніданок.

Мурашки жваві із усіх кінців
Назносили в коробку камінців
І потім повну зсунули назад...
Сказав Барвінок: — Ось тобі й салат!

Утрамбували землю, як було.
І всіх — неначе вітром розмело.
Заліз Барвінок під лопух і жде.
Аж ось і Лис поснідати іде.

За ним веде Лисиця лисенят,
Поглянеш збоку — лисячий парад.
Усі зубасті, всі голодні, злі,
Хвостяри довгі тягнуть по землі.

Ось підійшли. Коробку витяг Лис,
Поклав на травку — всі аж затряслись.
Важку коробку Лис у лапу взяв
І біля вуха нею помахав:

— Ге! Торохтить, немов сухий горох.
Барвінок вмер, а коник, ма́буть, здох!
Роззявив пащу радий душогуб:
— Ось я їх зараз покладу на зуб...

Зубами лясь,
каміння в роті — хрясь!
Аж чорна юшка з рота полилась.
Він з переляку ледь не одубів.
Не стало в нього чотирьох зубів.

Ой, скільки в лісі реготу було,
Усе живе від сміху полягло!
Барвінок наш ходив на голові,
А коник аж качався по траві...

Розділ четвертий

Ось Барвінок їде лісом
Та поміж кущами.
«Треба, — думає, — послати
Друзям телеграми».

Є у лісі справжня пошта
В дереві дуплистім.
Служить Дятел працьовитий
Там телеграфістом.

Хоч у нього рук немає —
Робить, мов стору́кий.
Попросив його Барвінок:
— Телеграми стукай.

ТЕЛЕГРАФ

Перша — Півневі депеша
На Сідало П'яте:
«Злому Лисові дав перцю.
Перемога, брате!»

А вже друга телеграма
На город до Гната:
«Жив, здоров... Як повернуся —
Розповім багато».

Розказать хотів докладно,
Як він бився з Лисом,
Як обвів його круг пальця
На шляху під лісом.

Та подумав-передумав...
Ні, це не годиться!
Козакові вихвалятись —
Це така дурниця!

Біля пошти, в купі листя
Спав кабан Захрюка.
Він прокинувся і слуха:
Що там Дятел стука?

Вибиває телеграму
На город до Гната?
Де город цей? Що на ньому?
Інтересно взнати!

Цей Захрюка-кабанюка
Мав погану моду:
Не минав ніде й ніколи
Жодного городу.

На грядки вночі залізе,
Як почне там рити,
Все сплюндрує, поламає —
Страшно й говорити!

Вже по ньому і стріляли,
Вже й камінням били,—
Він настирливо в городи
Суне своє рило.

З ями виткнувся Захрюка,
Весь у прілім листі,
Та як рохне на Барвінка:
— Ану, стій на місці!

Де город? Якого Гната?
Покажи дорогу.—
І намірився Барвінка
Ухопить за ногу.

Як ножі, вперед направив
Ікла свої грізно.
Ех, загаявся Барвінок —
Утікати пізно.

Він говорить кабанові:
— Покажу, зажди ти! —
І подумав: «Треба якось
Його обдурити».

— Що ж, Захрюко-кабанюко,—
Каже він ласкаво,—
Ти в городі погуляти
Маєш повне право.

Рохнув весело Захрюка
І заграв очима:
— Зрозумів ти мій характер,
Значить — молодчина!

Їде спереду Барвінок...
Ох, яка ж це мука!
— Та не здумай утікати! —
Рохкає Захрюка.

— Ну, кому ж,— Барвінок каже,—
Умирать охота? —
А Дзвінку на вухо шепче:
— Мчися до болота!

Коник Дзвоник розігнався —
Скочив на купину.
А Захрюка провалився
Просто в трясовину.

Залило болотом очі,
Захлинувся злюка.

— Ах ти ж підлий, ах ти ж хитрий! —
Завищав Захрюка.

Коник Дзвоник по лозинах,
По стеблинах скаче.
А Захрюка лізе ззаду
Та від злості плаче.

Коник вискочив у поле,
Креше копитами.
А за ним летить Захрюка,
Ляскає зубами.

Ось шосе уже минули,
Ось і залізниця.
Із-за гори кам'яної
Пасажирський мчиться.

Наїжачений Захрюка
Дуже важко дише.
Хлопчик Дзвоника пришпорив:
— Ну, давай скоріше!

Щоб коню піддати духу,
Ляснув у долоні.
Коник стриб — і опинився
Зверху на вагоні.

Поїзд мчиться, наче птиця,
Буферами грюка.
А за ним по шпалах чеше
Змилений Захрюка.

Наш герой кричить з вагона:
— Спробуй наздогнати!
Не потрапиш ти, Захрюко,
На город до Гната!

Розділ п'ятий

Коли сонце вже йшло на спочинок
Із вагона зіскочив Барвінок,
Помахав машиністу рукою.
Поїзд свиснув і зник за горою.

І поїхав Барвінок по полю,
По широкому полю-роздоллю.
Зупинився під дубом крислатим:
— Будем, Дзвонику, тут ночувати!

Розсідлав він коня бойового,
Жупанину накинув на нього.
Потім вивів його до криниці,
Дав йому оберемок травиці.

Сам же звив коло дуба кубельце
І поклав під голівку сідельце.
Ніч стояла така погожа...
Недалеко десь пахла рожа.

Кожна зірка — немов жарина.
Їх лічити почав хлопчина.
Рахував, рахував повільно.
Спати... Спати хотілося сильно.

. . . . . .

Із-за лісу, з-за темного гаю
Сіроманець вночі вибігає.
А куди ж то біжить вовчисько?
Чує, коником пахне близько.

Ось він тихо підліз до дуба,
Точить-гострить об кремінь зуба.
Бачить: коник стоїть на припоні —
Їсть із шаньки, а очі — сонні.

Вовк стрибнув, щоб коня схопити,—
Б'ють по носі його копита!
Вовк упертий заходить збоку.
«Ну ж і трапився кінь, нівроку!
Вчора з'їв рисака гнідого,
Угамую й тебе, худого!»

А конячка як дасть по лобі —
Вовк від болю аж гаркнув: «Пробі!»
Наїжачилась вовча шуба.
Кінь рвонувся і... вирвав дуба!
Вирвав, наче тонку билину.
Дуб вовчиську упав на спину.

Від страшного того удару
Шерсть злетіла під саму хмару,
Вовк розпався на сім частинок...
Тут прокинувся наш Барвінок.

Кулачками протер очиці.
Вже у гаї щебечуть птиці.
Кінь дрімає собі спокійно.
Дуб стоїть на землі надійно...

* * *

— Годі спати, у нас діла є! —
Знов Барвінок коня сідлає.

Сходить сонце, росою вмите.
Дзвонить колосом стигле жито.
Як багато на світі дива!
Рідна земле, яка ти красива!

Гей, Барвінку, пильніше дивися —
Три дороги в степу розійшлися.
Зупинився козак у тривозі:
— По якій же їхать дорозі?

У хлопчини одна турбота:
Відшукати маєток Осота
І той скарб дорогий дістати,
Що його стережуть супостати.

Ось біжить моріжком Перепілка,
А за нею ще й діточок кілька.
Наш Барвінок гукає: — Пташко!
Покажи мені шлях, як неважко,
Що веде до царя Осота.
Позмагатися з ним охота!

Перепілка сховалася в житі.
— Ні,— промовила,— спершу скажи ти:
Чи руйнуєш пташині гніздечка?
Чи збираєш пташині яєчка?

Аж обурився хлопчик: — Та що ти!
Не роблю я такої підлоти.
Пташок корисних кривдити шкода.
Ними ж красна уся природа.

Перепілка тоді говорить:
— Їдь праворуч, за сині гори.
Там в яру, край старого дота,
Ти побачиш палац Осота.

Зняв Барвінок свою перчину.
— Зараз,— мовив,— туди полину.
Будь, сестрице моя, здорова.
Дуже в тебе ласкава мова.
Хай ростуть твої дітки великі,
Хай же їх обминають шуліки!

* * *

Знову їде Барвінок по полю,
По широкому полю-роздоллю.
Вітер віє, та пісню співає,
Та бадьорі думки навіває.

Що так швидко летить понад травами,
Під вітрами легкими, ласкавими?
То кружляє малесеньке Сонечко:
— Гей, Барвінку!—гукає.—Гей, Дзвоничку!
Я з далеких країв прилетіло,
Болять крильця, болить моє тіло.
Зупиніться хоча б на хвилину,
На билину я сяду, спочину,
Розкажу вам, чого я літаю,
Розкажу вам, кого я шукаю.

Є над ставом
Біла хатка.
Там живе
Мале дівчатко.

Щебетливу,
Ніби пташка,
Звуть ту дівчинку —
Ромашка.

Русі в дівчинки
Косички.
У косичках
Сині стрічки.

Очі карі,
Довгі вії.
Все вона
Робити вміє:

Вміє шити-
Вишивати,
І читати,
І писати.

Встане рано-
Пораненько,
Одягається
Швиденько.

Набере води
З кринички —
Руки вимиє
І личко...

Є у неї
Сад і квіти.
Їх доглянуть —
Треба вміти!

Я живу
В саду Ромашки.
Хоч маленька
Я комашка,

Ні вночі, ні вдень
Не сплю,
На листочках
Нищу тлю.

Так жили ми
Тихо й мирно
І дружили
Щиро й вірно.

Але якось
До садка
Притаскало
Будяка.

Він гукнув:
— Кінчай роботу!
Я слуга
Царя Осота!

Царь за службу
І заслуги
Дав мені
Оці округи,

Щоб отут я
Вкоренився,
Жив собі
Та веселився.

Отже, те,
Що в тебе є,
Від сьогодні —
Все моє!

Забирай
Свої манатки
І тікай
З цієї хатки!

Жартувати
Не люблю:
Не втечеш —
Так задавлю!

І тепер
Садок зів'яв,
Замулився
Світлий став.

Той Будяк
Квітує рясно,
Мучить дівчинку
Нещасну.

На будяччі
Павуки
Почепили
Гамаки,

Павутиння
В'яжуть, кляті,
У Ромашки
Просто в хаті
І сичать:
— Усе це наше!

От мені Ромашка
Й каже:
— Сонечку-комашко,
Порятуй Ромашку!

Крильця ж є у тебе,
Піднімися в небо,
Політай там вільно,
Придивляйся пильно.

Між доріг-стежинок
Їде сам Барвінок.
Під Барвінком коник —
Зелененький Дзвоник.

Сядь біля дороги,
Поклонися в ноги,
Розкажи про мене,
Про життя нужденне,

Про важку наругу,
Будяка-хапугу.
Зброю хай готує,
Хай мене рятує.

Розділ шостий

Гей, як свиснув Барвінок Хрещатий:
— Начувайся, Будяче патлатий!
Хоч у тебе й багато сили,
Але ми ще сильніших били!

Відпустив він повіддя шовкове —
Заблищали стальні підкови.
Попід гаєм, попід горою
Кінь гарячий летить стрілою.

Мчиться, скаче козак на ньому,
Не боїться він тучі й грому.
Раптом тьохнуло серце в Барвінка:
На горі бовваніє хатинка...

Хоч Барвінок — козак хоробрий,
Хоч вояка із нього й добрий,
Але й він сполотнів від страху,
Як Будячу уздрів папаху.

Затряслись його ноги і руки,
Як побачив круті шаблюки.
А шаблюк тих не менш як двісті!
Навіть коник
закляк на місці.

Але страху герой не знає.
Він із ходу у двір в'їжджає.
— Гей, Будяче, бридкий, патлатий,
Не пишайся, що ти чубатий,
В мене швидко ти станеш лисим! —
І штрикну́в Будяцюгу списом.

Захиталась руда папаха:
— Ти дивися, яка комаха!
Повертай та тікай до мами,
Бо ти ж важиш з конем два грами.

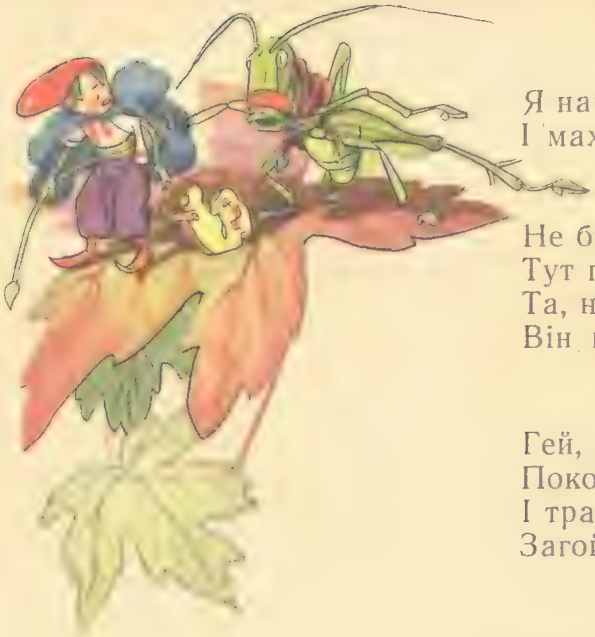

Я намажу вам п'яти салом! —
І махнув лиш одним кинджалом.

Не було б уже, мабуть, Барвінка,
Тут поліг би, напевно, хлопчинка,
Та, на щастя (спасибі долі!),
Він прикрився щитом з бараболі.

Гей, як брязнув Будяк по щитові,
Покотилась луна по діброві,
І трава похилилась під гаєм,
Загойдалися хмари над краєм.

Відступив коник Дзвоник без бою
І Барвінка потяг за собою.
Заховавшись в глибокім байраці,
Мовив Дзвоник своєму вояці:
— Чи ти здуру, чи ти з переляку
Так бездумно поліз у атаку?
Треба якось приспати цю силу,
Потім вдарити з флангу чи з тилу!

Проковтнувши з десяток сльозинок,
Сумно-сумно сказав Барвінок:
— Справді, конику, вийшла промашка...
Як же нам врятувати Ромашку?
Бо сердешна там дуже бідує!
Цей напасник її замордує...

Сів Барвінок на круглім пеньочку,
Бачить, треба латати сорочку,
Бо Будяк в поєдинку невдалім
Розпоров її гострим кинджалом.

І подумав Барвінок Хрещатий:
— Де ж я можу тут голку дістати?

Дзвоник глянув і вигукнув:
— Бачу
Он, під кущиком, хатку їжачу.
На порозі сидить Їжачиха
І «Марічку» мугикає стиха.
А її малюки-їжачата
Ждуть з роботи любимого тата.
Бач, зібралися всі біля ганку!
Отуди й віднеси вишиванку.
Всім відомо, що ця Їжачиха
В цілім лісі найкраща кравчиха:
Як пришиє своїми голками,
Відірвати не можна й зубами. —
Мовив хлопчик, зайшовши в подвір'я:
— Не лякайтесь, людинка — не звір я.
Зняв з голівки шапчину червону
І відважив усім по поклону.

Обдивилась його Їжачиха:
— Десь набрався ти, голубе, лиха...
Хтось хорошу порвав сорочину.
Не журись, полатаємо, сину!

Почала господиня латати,
Аж з'явився й сам батько до хати.
Тягне лантух великий на спині,
Дав по яблуку кожній дитині.

— Гість? — питає.— Це дуже приємно.—
І вони привіталися чемно.
— Хто ж ти будеш? Тебе я не знаю.
Як потрапив до нашого краю?

Посідали удвох біля хати,
Став Барвінок йому повідати,
Де родився, як ріс на городі,
Що зустрів у важкому поході,
Як невдачі зазнав лихої
У недавнім важкім двобої.

Доки дружні точилися речі,
Спав на землю тихесенький вечір.
Їжачиха сорочку зашила,
Потім супу з грибами зварила.
І, як небо обсипали зорі,
Посідали вечерять надворі.

А коневі поклали отави,
Найсмачнішої кінської страви.
І коли уже після вечері
Мати й дітки сховались за двері,
Мовив хлопцеві тато їжачий:
— Ти, як видно, хлопчина добрячий!

Тож повір ти мені, Їжакові,
Ми сьогодні дамо Будякові.
Ходить чутка, що цей посіпака
Хоче влізти й сюди, до байрака...

* * *

А пізніш, серед ночі глухої,
В путь відправились наші герої.
Пробирався Їжак між травинок,
Їхав верхи за ним Барвінок.

Як до гірки підкралися близько,
Хлопчик сміло гукнув: «Будячисько!
Я прийшов для останнього бою,
Розквитатися хочу з тобою».

Будяцюга розплющив око:
— Знов припхалась, мала мороко!
Щось не бачу тебе, комашко,
В тебе влучити навіть важко!

Будякові ножі й кинджали
Засвистіли вгорі, закружляли.
А Їжак у клубочок скрутився,
Будякові до ніг підкотився

І підставив голки під шаблюки
(Він уміє робити ці штуки!).
Їжачок підповзає все ближче,
По голках його б'є Будячище.
І добився, поганий, до того,
Що вся зброя зламалася в нього.

Тут Барвінок з єдиного маху
Списом збив Будякову папаху,
Потім скочив хапузі на спину,
Обірвав його буйну чуприну.
Той, обчухраний, дивиться бісом —
Він і справді зробився лисим...

Але битва точилася далі.
Павуків з гамаків поскидали!
І коли вже очистили хатку,
Заходились шукати дівчатко.

Хвилювались, шукали до ранку,
У підвалі знайшли полонянку.
Врятувавшись від злої напасті,
Вона плакала довго від щастя.

Потім вмила заплакане личко,
Заплела свої стрічки в косички
І примусила вмитись Барвінка.
Хоч маленька, а все ж таки — жінка!

Розділ сьомий

Над ким це сміються
Понурі сичі?
Це хто так панічно
Тікає вночі?
Та то ж Довгоносик,
Який в Будяка
Служив ад'ютантом,
Від смерті тіка.
У п'ятах душа,
У очах каламуть.
До царства Осота
Лежить його путь.

Коли Будяка
Наш Барвінок обдер,
Лихий Довгоносик
У ямці завмер,
А потім чкурнув
Із усіх своїх ніг.
(У нього три пари
Під черевом їх).
Як жаль, що Барвінок
Його не убив...
Багато біди
Цей жучок наробив.
Біжить Довгоносик.
Вривається в дот,
В якому живе
Можновладний Осот.

Де пліснява й сирість,
В закутті тіснім
Розсівся володар
На троні своїм.

Шумує, вирує
Навколо смітник.
Щось тихо наспівує
Жук-гнойовик...

Кружляє Павук
Угорі, як циркач.
Стоніжки, танцюючи,
Носяться вскач.

На варті недремній
Стоїть біля стін
Лихих довгоносиків
Цілий загін.

А блазень Осота —
Маленьке тхоря,
Роззявивши пельку,
Гукає «уря!»

До ніг припада
Підлабузник Черв'як,—
Та все це Осота
Не тішить ніяк.

Чого ж зажурився
Вельможний Осот?
Чоло почорніло
Від дум і турбот.

Йому хлібороби
Життя не дають,—
Плугами винищують,
Сапами б'ють.

Є в нього розвідник —
Пронозливий Лис.
Сьогодні прийшов
Від негідника лист.

«Мій царю Осоте! —
Написано в нім.—
Хай лихо не знайде
Дороги в твій дім!

Тобі я вклоняюсь,
Мій царю, до ніг.
О горе! Барвінок
Мене переміг.

Зухвалий цей хлопець
Не зна перепон.
Я чув, що він руку
Заніс на твій трон.

Він хоче відняти
У тебе скарби.
О царю великий,
Щ-небудь роби!

Лишив цей Барвінок
Мене без зубів —
Самого Захрюку
Круг пальця обвів!

Він хоче забрати
Той скарб, що в зубах
Колись навесні
Я до тебе притяг».

Так ось чому журиться
Гордий Осот,
Чому в нього чорне
Чоло від турбот!

Фельдмаршал Тхоряка
В цю мить доповів:
— Прийшов на прийом
Ад'ютант Будяків!

— Нехай уже зайде,—
Промовив Осот.—
Чого вони лізуть?
Ну що за народ?

І тут Довгоносик
До трону підліз.
Всі ноги побиті,
Розквашений ніс.

Заскиглив: — О царю!
Наруга яка!
Твій ворог Барвінок
Убив Будяка.

Осот загойдався,
Гілляччям затряс:
— Вже скоро й комахи
Вбиватимуть вас.

— Яка там комаха! —
Завив ад'ютант.—
Барвінок, мій царю,
Це справжній гігант!

(Дурив Довгоносик
Владику свого,
Щоб той не повісив
За втечу його).

— Звідкіль
цей Барвінок? —
Питає Осот.
— Його
Батьківщина —
Це Гнатів город.
Осот — до Тхоряки:
— Ану, не сиди!
Направ довгоносиків
Зграю туди!

Щоб з того городу,
Де ріс богатир,
Лишилась руйнація —
Мертвий пустир!..

Розділ восьмий

Хлопчик живе у Ромащиній хатці,
В світлій, веселій, окремій кімнатці.
Ось що подумав Барвінок Хрещатий:
«Скоро Осота піду воювати.
Треба поправити трохи здоров'я,
Дуже ж велику дорогу пройшов я.
Тиждень чи два у Ромашки спочину,
Потім на царство Осотове двину».

Йде у маляток усе по порядку:
Рано уставши, роблять зарядку.
Потім біжать умиватись до ставу.
Потім Ромашка готує страву.
Страва виходить смачна і здорова.
Хлопчик рубає сокирою дрова.
Повно наклав їх уже в комірчині.
Весело так працювати хлопчині!

Знову Ромащина тиха оселя
Стала привітна, ясна і весела.
У квітнику, на городі, в садочку —
Всюди порядок, у кожнім куточку.
Дзвоник пасеться в зеленому лузі.
Кличуть увечері коника друзі.
Спритний Барвінок, хоча це і важко,
Їздити верхи навчає Ромашку.
Кінь виривався, брикався спочатку,
Та помалесеньку звик до дівчатка.
Так і навчилася дівчинка-квітка
Їздити верхи, як справжня джигітка.

Прилетіло Сонечко,
Сіло на віконечко,

Заспівало дзвінко:
— Гей, не спи, Барвінку!
Я літало над полями,
Над зеленими лугами —
Що там робиться сьогодні!
Сунуть хмарою — голодні,
Люті довгоносики,
Наче ті барбосики.
Ще й реве
Орда носата:
— На город ідем
До Гната!
Поїмо всі буряки,
Постинаєм огірки.
Там, де пройдем
Ми, моторні,
Штурпачки лишаться чорні!

Довгонос найголовніший
Їм кричить: «Носи не вішай!
Вище ногу, ширше крок!
Гей, рубай, тягни носок!»

Стало ясно все Барвінку,
Він не думав ні хвилинки,
На коня негайно сів
І до лісу полетів.

Просить Дятла, добру птицю:
— Бий скоріше блискавицю:
«Птахоферма. На Сідало П'яте.
Виручай мене, Півнику-брате!

Йде в степу довгоносяче військо,
Біля вашої ферми вже близько.
Сунуть хмарою злі супостати,
Хочуть дідів город зруйнувати».

* * *

— Гей,— як кукурікне
Півень зозулястий:
— Курочки! Городу
Не дамо пропасти!

Сокотіти годі,
Підемо всі чисто
У широке поле
Довгоносих їсти!

Розвернулись кури
Широченним строєм.
Півень генералом
Ходить перед боєм.

Він дає поради
Молодим курчатам,
Як їм довгоносих
Треба зустрічати.

...Суне військо враже
По курній дорозі.
Атаман пихатий
Певен в перемозі:

«Проведу успішно
Знищення городу —
Від царя одержу
Добру нагороду.
Я блискучий орден
Почеплю на шию».

Але раптом кури
Обірвали мрію.
Як напали зліва,
Як напали справа!

Бачить Довгоносик,
Що погана справа.
— Заривайтесь
в землю! —
Він гукнув щосили.
Половину війська
Кури вже поїли.

Кури розправлялись
Люто з ворогами.
Із окопів клятих
Вигребли ногами.

Луплять літні кури,
Б'ють малі курчата.
Довгонос найстарший
Кинувся тікати.

Це побачив Півень
Із своєї гірки.
Зразу ж атамана
Ухопив за шкірку.

Потім ним як бахнув
Об тверду дорогу!
Знайшли з атамана
Тільки задню ногу.

Добру Довгоносик
Має нагороду...
Ото нехай знає,
Як робити шкоду!

* * *

Над царством Осота
Сорока кружля.
Вертлява сорока
Гукає здаля:

— Гей, царю Осоте,
Страшна новина:
Тобі не вдалася
З городом війна!

Лунає над нивами
Курячий сміх,
Там кури пожерли
Солдатів твоїх.

Почувши цю звістку,
Підскочив Осот.
Від царського крику
Затрясся весь дот.

Цар вдарив ногою
Жука-співака,
Роздер на шматки
Циркача-павука.

Бридкий і слизький
Підлабузник Черв'як

Під троном сховався,
Від жаху закляк.

З баюри напившись
Сирої води,
Цар вигукнув грізно:
— Тхоряку сюди!

Метнулися слуги —
Тхоряка прибіг,
Припав своїм писком
Цареві до ніг.

А цар його в боки
Підборами б'є:
— Фельдмаршале, дурню,
Де військо моє?

На царських хлібах
Розкохав ти пузце.
Лежиш, ледацюго,
І трощиш м'ясце!

Чому ти війська́
Особисто не вів?
Ти вмить розігнав би
Курей і півнів.

Який ти фельдмаршал?
Ти просто свиня.
Знімаю із тебе
Високе звання!

Весь вік пам'ятатимеш
Гнатів город! —
І здер еполети
З Тхоряки Осот.

— Іди підмітайлом,
Бери помело.
Щоб духу тхорячого
Тут не було!

Поліз від Осота
Обідраний Тхір.
Узяв помело,
Впорядковує двір

І дума: «В яку ж я
Халепу заліз».
— Стривай же,
Барвінку! —
Шепоче під ніс.

Розділ дев'ятий

Три дні і три ночі
Лютився Осот.
Найважчих думок
Передумав сто сот.

Як бути з Барвінком?
Якщо він не вмре,
То прийде у царство
І скарб забере.

Він, кажуть, могутній,
Він справжній гігант,
Недаром тікав
Будяків ад'ютант.

О ні, недаремно
На нім опеклись
Звитяжний Захрюка
І стріляний Лис.

Він, кажуть, гуля
На баскому коні,
Не тоне в воді,
Не горить у вогні.

...Тремтіло все царство .
Жуки й павуки —
Усі поховалися
В нори й дірки.

Не дивно! Чи ж може
Там бути базар,
Де думає думу
Розгніваний цар?

Забули сказать ми,—
При царськім дворі
Служили три дами,
Мадами старі.

Найзліша була
Серед них Кропива,
Що мала у царстві
Великі права.

А друга мадам —
То глуха Лобода,
Цареві — опора,
Підлеглим — біда!

Між них найхитріша
Була Блекота.
Підступна і підла,
На вигляд свята.

Дізнавшись, що цар
Вже три ночі не спав,
Змарнів, почорнів,
Очманів, занепав,

Мадам Блекота
Ще ні світ ні зоря
Пролізла, мов шило,
В покої царя.

Прийшла і сказала:
Мій царю ясний,
Три дні і три ночі
Сидиш ти сумний...

Нічого не п'єш
І, либонь, не їси,
Іще, боронь боже,
І дуба даси!

На кого ж покинеш
Ти царство своє?
Скажи, щó спокою
Тобі не дає?

Скривився Осот
І сказав Блекоті:
— Я скрути такої
Не знав у житті!

Могутній Барвінок
Гуляє в степах,
Такий богатир,
Що подумати страх.

Тепер він в хатині
Ромашки живе,
Задумує щось
Проти мене нове!

Мій скарб забере
І завалить мій трон...
Ти кажеш — не сплю!
Та який же тут сон?

— Хи-хи,— запищала
Мадам Блекота.—
Сказав би раніше,—
Це справа проста.

Давно мене викликать
Треба було б,
Не лізли б від думання
Очі на лоб.

Тут хитрість потрібна
І розум тонкий...
— А в мене, — цар гаркнув, —
Хіба не такий?

— Тонкий,— відказала
Йому Блекота.—
Звичайно, тонкий,
Але тонкість не та!

У тебе — тонкий,
Наче шерсть у Тхора,
А треба такого,
Як ніс в комара!

Забудь же, о царю,
Про горе й біду,—
Я нишком Барвінка
Зі світу зведу.

Осот аж підскочив:
— Ну, добре, стара!
Бажаю ні пуху тобі,
Ні пера!

* * *

Барвінок живе у Ромащиній хатці,
В світлій, веселій, окремій кімнатці.
Він порядкує в саду й на городі,
Доки не скаже дівчинка: «Годі».
Тож від життя трудового такого
М'язи залізними стали у нього.
Як замовкає увечері пташка,
Книги несе на веранду Ромашка.
Тихо читає про всякі пригоди,
Твори Жюль Верна і дяді Неходи.
Вірші Бичка або книги Майн Ріда,
Казку про курочку, бабу та діда.
Слуха Барвінок уважно, охоче —
Хлопчик цікавий, знати все хоче.
Потім до ранку він спить, як убитий...
Так і живе чоловік працьовитий!
Якось увечері в пізню годину
Кроки почулись чиїсь біля тину.
Входить у двір хтось,
В віконечко стука:
— Людоньки-люди! Яка ж мені мука!
Як мені важко, як мені тяжко... —
Кинулась враз до віконця Ромашка,
Бачить: стоїть на подвір'ї бабуся.
— Може, хоч тут я водички нап'юся...
Бо ж не пила я із самого ранку... —
Виніс Барвінок з водичкою склянку.
Баба схопила ту склянку руками,
Жадібно плямка сухими губами.
Випила, мовила: — Дякую, дітки!
Дуже ви гарні, мої малолітки.—
Добра Ромашка з поштивим поклоном
Винесла два пиріжечки з пасльоном.
Щедрий Барвінок бабусі в торбину
Бублик поклав і печéну рибину.
Шепче бабуся: — Спасибі за шану.
Зараз і я у пригоді вам стану.—
(Вузлик розв'язує в чорній хустинці)

Нате вам, дітки, й від мене гостинця!
Взнаєте, любі, який він чудовий.
Я вам дарую листочок медовий.
Більш вам не треба трудитись, робити,
Меду в нім повно, лижіть його, діти...
Мед із листочка весь час виступає.
Більшого дива на світі немає!
Хоч до медку я й сама уже звикла,—
Якось відвикну... —
Сказала і зникла.
Хлопчик листка заходився лизати.
Слова від щастя не може сказати.
Медом обмазав обличчя і вуха.
«Досить лизати!» — Барвінок не слуха.
Як нализався, напився водиці,
Мовив: — На біса ми будем трудиться?
Більше не буду виходити з хати.
Скарбу якого ще треба шукати?
З ранку до ночі лежатиму в ліжку,
Меду захочу — будь ласка, хоч діжку!
От заживем ми на славу, Ромашко!
Більш не вари ані супу, ні кашки.—
Плаче Ромашка: — Яке ж ти ледащо!
Ти ж без роботи
зведешся нінащо! —
Хлопчик своєї:
— Все праця та праця!
Можу й без неї медку нализаться...

Ще щось хотіла Ромашка сказати,—
Хлопчик утік до своєї кімнати.
Меду наївся, заснув як убитий,
Медом обмазаний, пухом укритий.

Дівчинка стукала довго у двері,—
Став ледацюга глухіший тетері.
І догадалася дівчинка бідна:
То була баба лиха і єхидна.

* * *

Гей, при лужку, при лужку,
При широкім полі
Коник Дзвоник по траві
Шкутильга поволі...

Занудився бідний кінь,
Голову повісив.
Скільки лиха наробив
Цей листочок бісів!

Спить Барвінок день і ніч,
Став товстим, як бочка.
Пити воду раз у раз
Ходить до ставочка.

Після меду ж та вода
П'ється з апетитом!
Від безділля хлопець став
Кволим і сердитим.

Він Ромашці вже не друг,
Дражнить, ображає.
У нероб і ледацюг
Совісті ж немає!

Він не хоче визнавать
Жодного порядку.
Умиватись перестав,
Кинув фіззарядку.

А буває, вийде вдень,
Проти сонця ляже,
— Відганяй від мене мух! —
Дівчинці накаже.

То куняє, то хропе,
А Ромашка плаче:
— Ти ж себе занапастив,
Дорогий козаче!

Встав Барвінок уночі,
Протирає очі.
Мед пече у животі,
Хлопчик пити хоче.

Тільки ж важко уставать,
Лінь із ніг валяє.
Ні краплиночки води
Поблизу немає.

Довго чухався малий,
Очі тер запухлі.
Потім вирішив води
Принести у кухлі.

Бо відро, мовляв, важке,
Відтягає руку...
Вийшов сонний із воріт —
Ні душі, ні звуку...

Чорні тіні навкруги,
Місяць — на край неба.
Страшно якось так іти —
Списа взяти треба.

Півгодини серед дров
Він шукав ту зброю.
Ой, до чого ж ти дійшов,
Дорогий герою!

Сів Барвінок над ставком.
Зачерпнув водиці,

Випив кухоль і приліг
У м'якій травичці.

Десь тополя шелестить
Перемитим листом,
Сяють-грають небеса
Золотим намистом.

Голубий туман приліг
Спати у долині.
Де ще ночі є такі,
Як на Україні?

Не минуло ще, либонь,
І п'яти хвилинок,
Ткнувся носиком в траву
І заснув Барвінок.

— Що ж ти робиш, друже наш,
Як тобі не сором! —
Раптом жаби у ставку
Закричали хором.

Аж нагнувся очерет,
Ніби з переляку.
Вийшов місяць із-за хмар,
Освітив... Тхоряку.

Йде Тхоряка, наче тінь,
Міряє по кроку.
Величезне помело
Звисло біля боку.

Сім ночей він чатував
Поза крутояром,

Все Барвінка виглядав.
І таки недаром!

До Барвінка лиходій
Підповзає нишком,
І тихесенько бере
Хлопчика за ніжки.

Щоб Барвінок не кричав,
Бух його в торбину.
Дротом торбу закрутив
І поклав на спину.

А Барвінок, знай, хропе
Навіть у торбині.
Не в бою козак упав,
А пропав від ліні...

Мчить Тхоряка навпростець
Та ще й пісню тягне:
— Славний Тхір
Знов мундир,
Як було, одягне!
Гей, одягне, як було,
І закине помело.
За мою відвагу
Цар поверне шпагу!

А Барвінок спить собі
Та хропе розлого.
І не зна, що їде він
До Осота злого.

Ой, яка ж бо це ганьба
Їхати вояці
Не на конику баскім —
На бридкім Тхоряці!

Розділ десятий

Наступного ранку,
Як сонце зійшло,
Закинув Тхоряка
Своє помело.

Явився в покої
Осота-царя,
Підборами цокнув
І крикнув: «Ур-ря!»

Осот стрепенувся
І глянув, як біс:
— Чого ти так рано
В покої приліз?
Роби своє діло,—
Подвір'я мети!

А Тхір як гарикне:
— Досяг я мети!
Сьогодні Барвінка
Я взяв у полон!

Цар зойкнув і виліз
З ногами на трон.
— Так де ж той Барвінок
Негайно сюди!
В'яжи йому руки,
До мене веди.

Тхоряка спокійно
Розкручує дріт
І сонного тягне
Барвінка на світ.

Тхоряку ногою
Осот як штовхне:
— Ти що це, негіднику,
Дуриш мене?

Який це Барвінок?
Це ж просто маля!
Під справжнім Барвінком
Аж гнеться земля!

Хіба ж спромоглася б
Людинка така
Скалічити Лиса
І вбить Будяка?

Барвінка Осот
Обережно бере,
Колючкою хлопця
По шиї дере.

Барвінок очиці,
Свої протира,
Питає Осота:
— Ти що за мара?

Підскочив Тхоряка
І крикнув: — О, жах!
Та він лихословить
У царських руках!

Ставай на коліна,
Вітайся з царем,
Бо ми на шматочки
Тебе роздерем!

Аж тут наш Барвінок
Усе зрозумів...
Тепер він не воїн,
А бранець царів...

— Ставай на коліна! —
Гарикає Тхір.
А цар до Барвінка
Наблизив свій зір.

— Невже ти Барвінок? —
Питає Осот.
І довго регоче,
Роззявивши рот.

Барвінок безстрашно
Сказав йому: — Так!
Я справжній Барвінок,
Я славний козак!

— Хи-хи! — Блекота
Запищала в кутку.—
Попався, голубчик,
Наївся медку!

Збагнув наш Барвінок,
У чому біда...
Він лівого чобота
З ніжки скида:
— Та ось же тобі
За медовий листок! —
І чобота кинув
У темний куток.

Той чобіт летів,
Аж свистів на льоту,
Як бахнув — і з ніг
Повалив Блекоту.

А чоботом правим
Улучив царя,—
Поставив під оком
Йому ліхтаря.

Осот захитався:
— Оце так удар!
Ось я покажу тобі,
Що таке цар!

Як смів осквернити
Ти царське лице?
Ну, я ж тобі кару
Призначу за це!

Ледь вимовив він
Ці жахливі слова,
Схопила Барвінка
Лиха Кропива.

— В тюрму його швидше!
Негайно в тюрму!
А ми тут придумаєм
Кару йому.

* * *

Прилетіло Сонечко,
Стукає в віконечко:
— Гей, Ромашко, уставай,
Прийшло лихо у наш край!

Уночі Тхоряка,
Лютий розбишака,
Ухопив Барвінка,
Вкинув у торбинку,
Скрутив шматом дроту
І відніс Осоту.

Пропада хлопчина,
Славний молодчина,
Але не здається —
З ворогами б'ється!

Вже його зв'язали,
У тюрму загнали,
Кинули до ями
Догори ногами.

Кропиву жорстоку
Посадили збоку,
Щоб охороняла,
Виставивши жала.

Він з тієї ями
Вилізти не може.
Друга ж покидати
У біді негоже!

Одяглась Ромашка швидко
Та й побігла у повітку,
Де стояв Барвінків коник,
Зелененький коник Дзвоник.

Кінь схопився враз на ноги,
Аж затрясся від тривоги.
Лунко вдарив копита́ми:
— Господине, що це з вами?
Веселенькі ж ви на вдачу,
А у вас я сльози бачу!

— Ой Дзвіночку зелененький,
Ти ж мій конику рідненький,
Уночі тут був Тхоряка,
Душогуб і розбишака.

Вкрав він нашого Барвінка,
Вкинув сонного в торбинку,
Обкрутив шматочком дроту
І поніс царю Осоту...

Від такої злої вісті
Буйний кінь закляк на місці
І промовив:
— Шкода друга,
Недарма на серці туга!
Хлопець був такий бідовий!
Звів його листок медовий...
Став незграбним і ледачим,
Не героєм, а казна́-чим!

А Ромашка тихо каже:
— Це, Дзвіночку, діло враже!
Підіслали бабу люту,
Щоб дала йому отруту.
Тая ж баба чорнорота,
Певно, служить у Осота!

Коник Дзвоник мовив:
— Їдьмо!
Де живе лукава відьма?
Де Осотові палати?
Треба хлопця рятувати!

* * *

Господиня коня осідлала,
Швидко списа в траві розшукала,
Виїжджає вона за ворота
І прямує до царства Осота.

Кінь стрілою летить по полю,
По широкому полю-роздоллю.
Гнуться трави під ним шовкові,
Грають промені в кожній підкові.
Кінь летить, що аж вітер свище,
Аж із рота шуга вогни́ще!

Їде, їде Ромашка на ньому,
Не боїться ні тучі, ні грому...
Хоч у неї — дівчача сила,
Та відвага дала їй крила.

Лине кінь, не лишає сліду...
Так летіли вони до обіду.
Як верству відмахали соту,
Стало видно їм царство Осота.

Кругом царства стирчить загорожа,
Біля неї — недремна сторожа:
То стоять будяки-новобранці,
Кожен в синьо-рожевій ушанці.
І озброєні всі супостати
Від зубів аж по самі п'яти.

Лиш Ромашка до них поткнулась,

Будяки, як один, стрепенулись,
Зачинили тернові брами,
Замахали важкими ножами.
— Не підходь,— закричали,— близько,
Пропадеш, нерозумне дівчисько!

А дебелий начальник варти
Відпускає колючі жарти.
Розпливлася усмішка по пиці:
— Подивіться, герой у спідниці!

Ти поради моєї послухай:
Їдь додому та квіточки нюхай.
А погляньте, яка конячка!
Ходить повагом, наче качка.
Ти штрикни її списом, вояко,
Бо заснула твоя коняка!

Все це чуючи, Дзвоник злиться,
Зуби зціпив, аж хруснула криця.
Перегриз, наче бублик, вудила —
Отака у Дзвіночка сила!

Посміхнулась Ромашка глузливо:
— Ти, начальнику, справний на диво.
Тобі шапку пошили вдало,
Та під шапкою — мозку мало!

Охоронець, мов сич, надувся
І кинджалом своїм замахнувся.
Щоб уникнуть страшного удару,
Коник Дзвоник відскочив до яру.
Ледь Ромашка із нього не впала,
Та, однак, приземлилися вдало.
Заховались в траві над яром...
— Та невже ж це ми їхали даром? —
Так, зітхаючи тяжко-важко,
Запитала в коня Ромашка.
— Що ж нам далі робити, коню? —
І схопилась руками за скроні.

Прилетіло Сонечко,
На травичці сіло.
Каже: — Ой, Ромашко,
Нехороше діло!

Над колючим царством
Щойно я літало,—
Щоб воно засохло,
Щоб воно пропало!

Там сьогодні бучно,
Там сьогодні свято.
Друзів до Осота
З'їхалось багато!

Б'ють у барабани,
Дмуть у труби різні,
Ро́ти довгоносих
Марширують грізні.

А Тхоряка ходить,
Наче іменинник.
Цар Тхоряці видав
Іменний годинник

І повісив знову
Срібні еполети,
Ще й дозволив їсти
Курячі котлети.

Блекота радіє,
Шкірить пащу чорну,
Усі гості хвалять
Радницю придворну.

Цар їй видав хустку
І нову запаску,
Цар весь час до неї
Виявляє ласку.

На бучнім банкеті
Запросив до танцю,
Так вона припала
До душі поганцю!

«Нам з тобою,— каже,—
Танцювати можна.
Ти вже не звичайна,
Ти — ясновельможна!»

Лобода їй заздрить,
Хоч у вічі й хвалить.
Кропива від злості
Усіх чисто жалить.

А Тхоряка мріє:
«От уб'єм Барвінка,—
Блекоту посватаю,
Буде мені жінка!»

Бідний наш Барвінок
Вже чекає страти:
Вирішено хлопця
Ввечері скарати.

Вранці за наказом
Підлого Тхоряки
Жук Рогач ретельно
Вигострив ножаки.

Жук Рогач жорстокий
Служить там за ката:
Аби тільки плата —
Закатує й тата!

На широкій площі
Вже поміст готовий...

Хвалиться Тхоряка:
«Ой же я й бідовий!»

Він хмільного соку
Випив цілу пляшку
І кричить:
«Я завтра
Принесу й Ромашку!»

Як же все, Ромашко,
Склалося невдало!
Гаятись не можна,
Маєм часу мало.

* * *

Погладила Ромашка
Понурого коня...
— Уже Барвінку жити
Лишилося півдня.

А ми ж йому повинні
В біді допомогти.
Що маємо робити?
Порадь мені хоч ти!

Промовив коник сумно:
— Та ми б допомогли,
Якби у мене крила
Сильнішими були!

Знялися б аж у небо
І, доки прийде кат,
Барвінкові спустили б
Ми рятівний канат.

А сонечко і каже:
— Це все неначе сон!

Та в мене ж є знайомий —
Метелик Махаон!

Живе він недалечко...
Дивіться, він летить.
Гей, друже Махаоне,
Спустись до нас на мить!

Велично і безшумно
Спустився Махаон,
Махнув крилом вітально,
Зробив легкий поклон...

Які ж у нього крила!
Не описать пером:
Чудесні візерунки,
Оздоблені пилком.

Іскринки-золотинки,
Горять на жовтім тлі,
Ще й чорна оторочка
На кожному крилі.

— Чим можу вам служити? —
Ромашку він пита.
І перед ним схилилась
Голівка золота:

— Наш хлопчик, наш Барвінок
Потрапив у полон. —
І тут про все дізнався
Привітний Махаон.

Ромашка й коник Дзвоник
Йому розповіли,
Як вкрадено Барвінка,
Де вкрадено й коли...

Ромашка ледь не плаче:
— Його ж сьогодні вб'ють! —
Що значить друга втратить,
Ви ж знаєте, мабуть...

Якби-то нам злітати
В Осотів стольний град
І кинути у яму
Барвінкові канат.

Єдиний порятунок
Це був би козаку.
Він вилетів би з царства,
Немов на літаку.

Задумався метелик:
— Де ж взяти нам канат?
Стривайте! В мене друг є,
Текстильник Шовкопряд!

Сплете такий канат він,—
Всміхнувся Махаон,—
Що міг би погойдатись
На ньому навіть слон!

А то й драбинку цілу
Із шовку він сплете,
Якщо ви йому більше
Шовковиці дасте!

Ну, дівчинко, на спину
Мерщій мені сідай.
Та ніжками не совай,
Пилку не оббивай.

І подались шукати
Шовковицю стару,
А коник залишився
Чекати у яру.

Розділ одинадцятий

В царстві гордого Осота
Б'ють у барабан...
Чорне військо довгоносих
Вийшло на майдан.

То не ворон, то не чорний
Ходить серед гав —
То Тхоряка-розбишака
Перед військом став.

На годинник, на блискучий
Погляда з-під брів.
Без царя не починати —
Є наказ царів.

То не яструб, не шуліка
Виліта з-за хмар —
То каретою із дота
Виїжджає цар.

Хилитається карета,
Котиться важка.
Її слуги змайстрували
З битого горшка.

Та карета без секрету,—
Просто сміх і гріх.
Її тягнуть сто стоніжок —
Десять тисяч ніг!

Ставлять трон біля помосту,—
Лізе цар з горшка...
У фальшивих діамантах
Аж горить рука.

Ось розсівся він на троні,
Поруч — Блекота.
Цар причмокує губами,
Гладить живота.

Підлетів Тхоряка бравий
І, віддавши честь,
Гаркнув:
— Можна починати?
— Починайте!
— Єсть!

Сонце в небі зупинилось,
Полягла трава...
Вже Барвінка до помосту
Тягне Кропива.

Огинається Барвінок,
Б'є лиху мадам.
— Де ваш цар? — гукає хлопець, —
Я йому ще дам!

Жук Рогач ножі направив
— Нахились! — гуде.
Та невже ж таки козацька
Голова впаде?!

Раптом цар гукнув:
— Хвилинку! —
Й мовив до Тхора:
— Я гадаю, скарб Барвінку
Показать пора.
Нам відомо, що за скарбом
Він сюди прийшов.

У бур'ян шугнув Тхоряка
І з'явився знов.

У зубах притяг він ранець
Зовсім ще новий.
Засміявся: — Глянь, Барвінку,
Доки ти живий!

Сподівався, вченим станеш.
Знатимеш усе,
А тебе у нашім царстві
Пилом занесе!

— І ніхто сюди не прийде,—
Поглумився цар,—
Тільки ранньою весною
Заспіва комар.

А Барвінок глянув гордо,
Як герою й слід.
Один день в тюрмі посидів,
А вже схуд і зблід...

Та міцна у нього воля
І тверда рука —
Він зненацька вирвав зброю
В Рогача-жука.

І загнав ножаку просто
Катові в живіт.
У царя перед очима
Загойдався світ.

Крикнув він, блискучу шпагу
Витягши свою:
— Зараз царською рукою
Я його уб'ю!

Як смикнувся, як рвонувся —
Перекинув трон.

Тут неждано появився
В небі Махаон.
Крильцями махає,
Мов барвиста пташка,
А на спинці в нього
Дівчинка Ромашка.

Дівчинка Ромашка
Кинула драбинку:

— Лізь до мене швидше,
Не зівай, Барвінку!

Учепився хлопчик
За драбинку цупко:
— Зараз біля тебе
Буду я, голубко!

І поліз на небо
По міцній драбинці...
— Жди,— гукнув,— Осоте,
Привезу гостинці!

І на Махаоні
Полетіли друзі.
Цяткою розтали
Десь на виднокрузі.

Блекота зомліла,
Тхір роззявив рота,
Зупинилось серце
У царя Осота.

Кропива колюча
Вдвох із Лободою
Самодержця ледве
Відлили водою.

Військо довгоносих
Шугонуло в нори.
Заволав Тхоряка:
— Горе ж мені, горе!

Доле ж моя, доле,
Заблудила де ти?
Знов мені не їсти
Курячі котлети!

Розділ дванадцятий

Сіло сонце за горою,
Обрій квітне, наче мак.
Що то лине в синім небі,
Вертоліт, а чи літак?

Махаон летить крилатий
Крізь тумани голубі,
Наших друзів із полону
Він виносить на собі...

Не іржання, не сюрчання —
З яру чуть щасливий сміх:
То побачив коник Дзвоник
Двох улюбленців своїх.

Йде метелик на посадку.
Ось дорога. Ось стерня.
Мить іще — і обнімають
Друзі вірного коня.

Він танцює, він гарцює —
Він підків не береже,
То почне сюрчати дзвінко,
То щасливо заірже.

Махаон дивився збоку.
І в душі радів за всіх,
Потім чемно попрощався
І полинув до своїх.

А Ромашка вслід гукнула:
— Залітай тепер до нас!
Я зварю узвар солодкий,
Приготую свіжий квас.

Сів Барвінок на травичку:
– Як я воленьку люблю! —
Швидко дівчинка нарвала
І козельців, і щавлю.

Сіли друзі до вечері,
Лиш зійшла ясна зоря.
Мимо біг вухатий зайчик,—
Їм позичив сухаря...

І сказав Барвінок тихо,
Як поїли всі харчі:
— Треба царство бур'яняче
Зруйнувати уночі!

— Схаменись,— Ромашка мовить. —
Ти вже зразу за своє! —
Підморгнув Барвінок хитро:
– В мене думка свіжа є!

* * *

Що за гуркіт, що за гомін
Із-за гаю, з-за гори?
То на зяб орати їдуть
Добрі коні — трактори.

Приглядається Барвінок:
— Хто це, хто це за кермом?
Крикнув:
— Дядю, добрий вечір! —
Та іще й віддав чолом.

Тракторист мотора глушить,
Придивився з-під руки
І зрадів, немов дитина:
— Добрий вечір, малюки!

Не забув я ще, Барвінку,
Як ти виручив мене!
А яка ж подружка в тебе,—
Просто сонечко ясне!

— Ви ж були шофером, дядю,—
Чом тепер ви — тракторист? —
Посміхнувся друг Барвінків:
— Я до всього маю хист:

Можу трактора водити
І комбайна, і авто,
Бо уміння за плечима
Не носив іще ніхто.

Так чого ж це ти, Барвінку,
Завітав у ці краї? —
Розповів Барвінок дяді
Про мандрівочки свої.

І про те, як у Ромашки
Віднімав Будяк город,
Як хотів його убити
Ненависний цар Осот...

— Цар Осот? — схопився дядя.—
Де ж те царство? Де воно?

Лемеші свої на нього
Ми вже гостримо давно!

Гей, Барвінку, гей, Ромашко,—
Коник Дзвоник — всі сюди!
Лізь, Барвінку, на кабінку,
Шлях показуй нам, веди!

Загули мотори грізно,
Задвигтів широкий шлях.
До Осотового царства
Тракторист плуги підтяг.

— Зустрічай гостей, Осоте! —
Крикнув хлопчик ізгори. —
Я привіз тобі гостинця! —
І рвонули трактори.

Огорожу, брами й варту
Миттю зрізали плуги.
Засичало, загарчало,
Запищало навкруги.

Лободу розшматувало
І зарило неживу,
Блекота підбита впала
На колючу Кропиву.

Кропива кричить:
— Рятуйте!
Пропадаєм, гинем ми! —
Тільки пір'я полетіло
З кропив'яної тюрми.

— Довгоносики! До бою!—
Залунали голоси,
Та лишилися від війська
Тільки ніжки і носи.

Цар Осот карету витяг,
Сам стоніжок запряга,
Підганяє їх, лупцює,
Не шкодує батога.

Та леміш його застукав
У вузенькому кутку,
І загинув цар могутній
При розбитому горшку.

Трактор ріже, трактор крає,
Аж земля під ним дрижить.
Тут Барвінок наш як крикне:
— Зупиніться! Скарб лежить!

Трактор став. Нового ранця
З ями витяг тракторист.
Як побачив те Барвінок,
Затремтів, неначе лист.

Дядя скарб кладе в кабіну
І говорить:
— Синку мій,
Недаремно ти боровся,
Забирай і володій!

Що ж лежить у тому ранці?
Не роздивишся у тьмі.
— Справжній скарб! — промовив дядя.—
Та побачите самі.

* * *

Хто чухрає через поле
В галіфе, а без чобіт?
То Тхоряка утікає.
Вже йому не милий світ...

Наче вихор, мчить полями,
Не догнали б і хорти.
Пощастило розбишаці
Від загибелі втекти.

Він шугнув до Лиса в нору.
— Ти звідкіль? — злякався Лис.
— Ой, пропали ми, пропали,
Ой, до чого дожились!

Пирхнув Лис: — Лакузо царський,
Лізь хутчіше у чулан.
Будеш в мене підмітайлом!
Не великий з тебе пан.

І тепер Тхоряка нору
Підміта, як автомат.
А вночі шука дорогу
До курей і до курчат.

* * *

Ніч минула, сонце встало,
Народився день новий.
Де ж Барвінок? Де ж Ромашка?
Де наш коник бойовий?

Гей, по полю, по роздоллю,
По шляхах та по стежках
Наш невтомний коник Дзвоник
Воза доброго потяг.

Тракторист сьогодні вранці
Змайстрував цього візка.
Не скрипить чудесний возик,
Хоч поклажа нелегка.

Славний скарб лежить на ньому,
А Ромашка — наверху.
Сам Барвінок чимчикує,
Мов чумак той, по шляху.

Він коня веде за повід,
Перед ним — далека путь.
На город до діда Гната
Наші друзі скарб везуть.

* * *

Уже видно село
Та ще й Гнатів город під горою.
Зустрічать Барвінка
Гарбузові родичі
Вибігли юрбою.

Гордо і статечно
Виліз на трибуну
Гарбуз Головатий:

— Вернувся з походу
До свого городу
До нашого роду
Барвінок Хрещатий.
Ну, показуй, синку,
Славний наш Барвінку,
Що є в тому ранці!

Тихо, як у вусі,
Стало на городі
Пораненьку-вранці.

Хрін — старий музика,
Щоб відкрити ранець,
Кинув балалайку,
Витягає книжку,
Витягає зошит
І — невиливайку!

А Ромашка й каже:
— Це ж новий «Букварик»,
Це чудесна книга!
— Я навчусь читати! —
Вигукнув Барвінок,
Крутячись, мов дзига.

Сам Часник чубатий
Обома руками
Взявся за волосся:
— Як царю Осоту
Отаке багатство
Захопить вдалося!

Тут Сорока-білобока
Закричала: «Стре-ке-ке!
А я знаю, хто Осоту
Приволік добро таке!

То Панасик-першокласник
Грався з хлопцями в кущах,
У траві покинув ранець,
Лис той ранець і потяг,

І відніс Лисюга скарба
До Осота, до царя,

Щоб дурним росло хлоп'ятко,
Не вивчало «Букваря»!

Та «Букварика» нового
Хлопчик той придбав уже
І тепер, немов зіницю,
Він «Букварик» береже.

* * *

Не за синіми морями,
Не за темними борами,
Не за долами широкими,

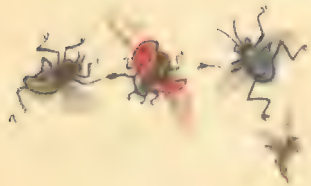

Не за скелями високими,
Біля хати діда Гната
Почалось велике свято.

Щоб не грати на язики,
Позбиралися музики.
Хрін по струнах як ушкварить,
Кріп у бубон як ударить!
Баклажаник у дуду
Дме старанно й до ладу.

Пастернак притяг цимбали,
Як утнули, як заграли,—

Ходить ходором город,
Веселиться весь народ.

І під час цього гуляння
Влаштували там змагання
Танцюристів-стрибунців,
Музикантів і читців.
Ось Квасоля вийшла в коло,
Затягла тоненько соло:
— І учора горох,
І сьогодні горох! —
А Горох акомпанує:
Все торох та торох!

Потім вийшли Бараболі
Станцювали «Бульбу» в колі.

Попросили Часника
Станцювати гопака —
Все тряслось на Часникові
До найменшого зубка.

Попросили Цибулину
Заспівати про калину...
У старого Гарбуза
Покотилася сльоза.

Тут утнув Барвінок штучку:
Він Ромашку взяв за ручку,
В коло вивів і пішов —
Не шкодує підошов.

Ходить боком,
ще й з підскоком
Та моргає правим оком.

Ну до чого жвавий хлопчик
То стрибає, мов горобчик,
То ступа, як чорногуз...

Розсміявся сам Гарбуз.
І сказав:
— Чудесне свято!
Див ми бачили багато.
Але, друзі, казка ця
Підійшла вже до кінця.
Щиро дякуєм за ласку
Тим, що слухали цю казку!

ЗМІСТ

Розділ перший . . 6

Розділ другий . . 12

Розділ третій . . . 24

Розділ четвертий . 32

Розділ п'ятий . . 38

Розділ шостий . . 44

Розділ сьомий . . 51

Розділ восьмий . . 54

Розділ дев'ятий . . 60

Розділ десятий . . 67

Розділ одинадцятий 76

Розділ дванадцятий 80

ЛЮБИЙ ЧИТАЧУ!

Напиши нам, чи сподобалась тобі ця книжка, чи хороші в ній малюнки. Чи допоміг тобі художник краще зрозуміти казку. Напиши також, про що хотів би ти ще прочитати. Будемо дуже вдячні тобі за це.

Не забудь, що наша адреса: м. Київ, вул. Кірова, 34. Дитвидав.

ДЛЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Чалый Богдан Иосифович
Глазовой Павел Прокофьевич.
Об отважном Барвинке и коньке Звонке. *Сказка.*
(На украинском языке)

Редактор *І. В. Маценко*
Художній редактор *Г. Ф. Мороз*
Технічний редактор *Х. М. Романчикова*
Коректор *А. А. Підвишинська*

Здано на виробництво 13. XI. 1963 р. Підписано до друку 15. II. 1963 р. Формат 70×90¹/₁₆. Фіз. друк. арк. 6. Умовн. друк. арк. 7,02. Обл.-вид. арк. 6,56. Тираж 58 000. Зам. 1047. Ціна 56 коп.
Дитвидав УРСР. Київ, Кірова 34.
Друко-хромолітографія «Атлас» Головполіграфвидаву Міністерства культури УРСР. Львів, Зелена, 20.

56 коп.